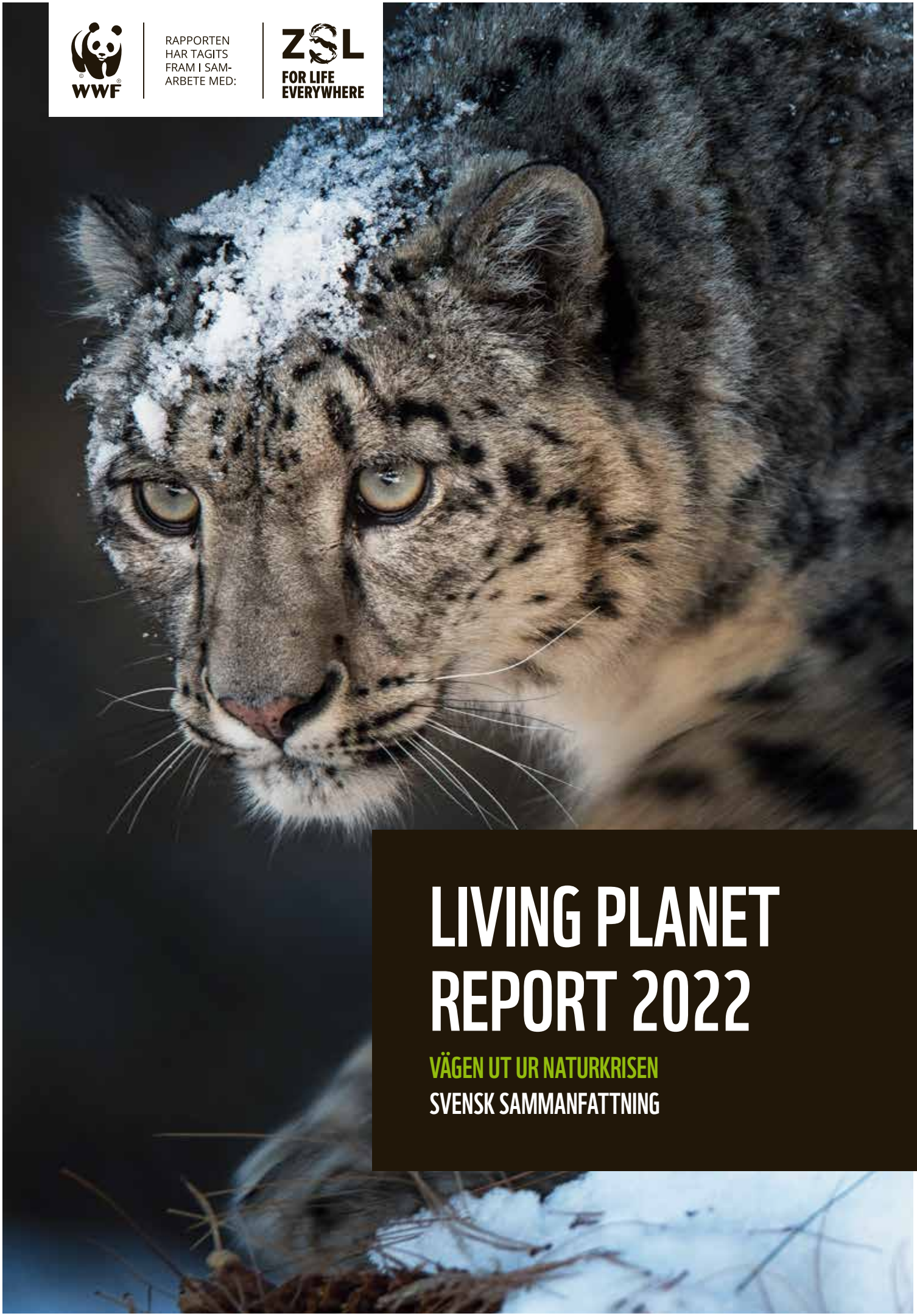

RAPPORTEN HAR TAGITS FRAM I SAMARBETE MED:

ZSL FOR LIFE EVERYWHERE

LIVING PLANET REPORT 2022

VÄGEN UT UR NATURKRISEN

SVENSK SAMMANFATTNING

Röd panda, även kallad kattbjörn, är en utrotningshotad art som lever i Asien.

© naturepl.com / Anup Shah / WWF

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRVÄRRAT LÄGE FÖR NATUREN 4

DEN GLOBALA DUBBELKRISEN 6
- Ekosystem i kris 6

SKOGEN – ETT AV ALLA EKOSYSTEM SOM MÅSTE SKYDDAS 8

ÅTERSKAPA SAMMANHÄNGANDE EKOSYSTEM 10

FÖRÄNDRADE EKOSYSTEM – EN TYDLIG VARNINGSSIGNAL 12

SÖTVATTENSARTER DRABBAS HÅRDAST 16

HAJAR OCH ROCKOR FÖRSVINNER FRÅN HAVEN 18

MÄNNISKAN DRIVER PÅ SEX STORA HOT MOT RYGGRADSDJUREN 19

NATUREN ÄR EN MÄNSKLIG RÄTTIGHET 20

MÄNSKLIGHETEN FORTSÄTTER ATT ÖVERUTNYTTJA JORDENS RESURSER 21

GENOMGRIPANDE SYSTEMFÖRÄNDRINGAR KRÄVS 23

OMFATTANDE FÖRÄNDRINGAR I PRODUKTIONS- OCH KONSUMTIONSMÖNSTER 24

OMSTÄLLNING SOM INKLUDERAR BÅDE MÄNNISKOR OCH NATUR 26

HUR BEHÖVER DET EKONOMISKA SYSTEMET FÖRÄNDRAS? 27

EN HÅLLBAR VÄG FRAMÅT 28

LÄGET I SVERIGE: SKOGSBRUKET HOTAR DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN 30
- Segrar för naturvården 30
- Restaurering och skydd 30
- Arter hotas i jordbrukslandskapet 31
- Exploatering av haven hotar marina arter 31
- Påverkan på sötvatten och våtmarker 31

HUR BÖR SVERIGE AGERA? 32
- Svenska regeringen och riksdagen bör arbeta internationellt 32
- Det här behöver riksdag och regering, regioner och kommuner göra i Sverige 32

FÖRVÄRRAT LÄGE FÖR NATUREN

Förord Living Planet Report 2022

Budskapet är tydligt, krisen för den biologiska mångfalden är värre än någonsin. Årets rapport är den mest skrämmande hittills: populationsstorlekarna av fåglar, fiskar och däggdjur har i genomsnitt minskat med 69 procent sedan 1970. Men världens ledare kan vända trenden genom att agera kraftfullt i de pågående FN-förhandlingarna.

Det är lätt att förlora hoppet när ofattbara 1 miljon arter riskerar att försvinna och vår generation som styr nu fortsätter att förstöra för alla de kommande.

Startskott för förändring

Vår förhoppning är att årets Living Planet Report inte bara läggs till handlingarna utan blir startskottet för förändring. Det är hög tid för det nu! Utan fungerande ekosystem raseras grunden för ett hållbart samhälle och människors matförsörjning, ekonomi och hälsa hotas. Det handlar om fundamenten för vår överlevnad.

Vi måste hitta nya sätt att genomföra de lösningar vi redan har för att stärka den alltmer utarmade biologiska mångfalden och minska klimatförändringarna och även skala upp nya innovationer. Detta arbete måste ske tillsammans med de människor som berörs mest. Ofta är dessa också de mest sårbara och beroende av det som ett stabilt klimat och välfungerande ekosystem bidrar med.

Markomvandling största hotet

WWFs rapport visar att markomvandling är det största hotet mot naturen och den biologiska mångfalden på land. Vi förstör något vi är helt beroende av. Människan överexploaterar och tränger undan naturen, vilket påverkar vår matförsörjning, tillgång till rent vatten, samhällsekonomin, vår hälsa och livskvalitet.

Med välmående ekosystem förbättras också våra möjligheter att begränsa klimatkrisen och dess effekter. Om vi inte kan begränsa uppvärmningen till 1,5 grader kommer klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald förvärras avsevärt. Varje tiondels grads uppvärmning påverkar människors och arters liv mycket negativt.

Det är 24 år sedan Living Planet Report kom ut för första gången. Att det är bråttom att skydda den biologiska mångfalden har varit tydligt från början, men politikerna har inte agerat.

Fjärilar nära Augusto-fallet vid Juruena-floden, Juruena nationalpark, Brasilien.

© Zig Koch / WWF

Global kraftsamling krävs

Nu förväntar vi oss att FNs generalförsamlings erkännande från i somras – att alla människor har rätt att leva i en ren, hälsosam och hållbar miljö – ska respekteras.

Världens ledare har en unik chans att vända trenden genom att i höstens FN-toppmöten om biologisk mångfald och klimat enas om och säkra genomförande av ambitiösa avtal. Det är först när vi har en frisk natur som vi kan börja tro på en framtid för oss, våra barn och barnbarn.

Vi vet vad som behöver göras och vi har lösningarna – nu behöver världens ledare gå samman och fatta de beslut som krävs. Viktigast av allt är sedan att se till att besluten genomförs.

Gustaf Lind, generalsekreterare WWF Sverige

“Det är först när vi har en frisk natur som vi kan börja tro på en framtid för oss, våra barn och barnbarn.“

DEN GLOBALA DUBBELKRISEN

Vår planet är hotad. Det är en kris med dubbla orsaker – dels de ökade klimatförändringarna, dels den snabba förlusten av biologisk mångfald. Det är två sidor av samma mynt som orsakas av vårt ohållbara sätt att hantera planetens resurser. Vi måste tackla dessa kriser gemensamt. Samtidigt måste vi ta hänsyn till andra utmaningar som att bekämpa fattigdom, säkra livsmedels- och vattenförsörjning, driva på för god hälsa för alla och en mer rättvis värld.

Hur den biologiska mångfalden och de naturliga ekosystemen mår påverkar människors hälsa och ekonomiska försörjning i högsta grad. *Biologisk mångfald* är variationen av allt liv på jorden, bland alla levande organismer på land, i sötvatten och i haven.

Tack vare den biologiska mångfalden skapas ekosystem, som är samspelet mellan allt levande och den omgivande miljön. *Ekosystem* kan avgränsas och definieras på olika sätt. De kan vara stora som små och de kan påverka och vara delar av andra ekosystem. Det största ekosystemet är jorden självt. Men ett ekosystem kan också vara en liten klippskreva långt uppe på ett berg eller långt nere på havets botten. De tjänster som naturen producerar utan människans hjälp, men som vi människor drar nytta av, kallas ekosystemtjänster. Mat och vatten, men även tjänster som pollinering och klimatreglering är tjänster som vi människor är helt beroende av för att leva ett gott liv. Naturen gör jobbet helt enkelt!

© Cayetano Espinosa/ WWF Chile

Darwins groda (Rhinoderma darwinii) är allvarligt hotad men med hög återhämtningspotential.

Ekosystem i kris

Många av jordens ekosystem är idag i en svår situation. Förutsättningarna för balansen mellan arterna och andra naturliga funktioner påverkas i stor utsträckning av mänsklig aktivitet. Den största orsaken till att ekosystem och livsmiljöer idag försvinner är förändrad mark-, vatten- och havsanvändning. Det kan exempelvis bero på storskalig avskogning, följt av markomvandling, med syftet att skapa odlingsmark. Det kan också bero på byggandet av dammar och andra hinder som snabbt ändrar förutsättningarna i vattendrag.

Ekosystemen förändras dock inte alltid så dramatiskt att de helt plötsligt försvinner, utan det kan vara en långsam process som är svår att omedelbart se konsekvenserna av. Exploatering av arter genom ohållbar jakt och fiske kan långsamt ändra förutsättningarna för hur hela skogar och hav fungerar. Även spridning av invasiva arter samt utsläpp av föroreningar kan på sikt förändra hela landskap och dess ekosystem.

När de naturliga ekosystemen helt eller delvis försvinner eller förstörs, försöker naturen hitta en ny balans. Det bildas en ny form av samspel mellan kvarvarande och nya arter och sådant som inte är levande, exempelvis geologiska processer och vatten. Denna process innebär tuff konkurrens och utslagning av arter, där många tidigare funktioner blir instabila eller upphör. Det nya ekosystemet riskerar också att få helt andra funktioner än de som fanns innan.

Utöver de hot som markomvandling och exploatering utgör så påverkas ekosystemen, arter och dess populationer alltmer av klimatförändringarna. Jorden är redan uppvärmd med 1,2°C och lyckas vi inte hålla uppvärmningen under 1,5 – 2,0°C kommer klimatförändringarna sannolikt framöver vara den dominerande drivkraften bakom förlusten av biologisk mångfald. Klimatförändringarna kan exempelvis bidra till att nederbörd och temperaturer förändras så mycket att det påverkar arters livsvillkor, förmåga att reproducera sig, och i slutändan deras överlevnad. Koraller i tropiska vatten överlever exempelvis inte om temperaturökningen går över 2°C. Skulle detta inträffa förväntas hela 99 procent av befintliga koraller försvinna.

© Cat Holloway / WWF

Vita läderkoraller och fiskar. Vissa friska koraller är naturligt vita – detta är inte ett exempel på korallblekning. Fiji.

Uppvärmningen kommer också att leda till ytterligare påverkan på själva ekosystemen och riskerar att förstärka olika händelseförlopp. Den kan exempelvis sätta igång ekologiska processer som med tiden orsakar ytterligare uppvärmning. Ökade skogsbränder, träd som dör på grund av torka, insektsutbrott, torvmarker som torkar ut, och tinande permafrost på tundran – allt detta frigör mer växthusgaser då dött växtmaterial bryts ned eller bränns och metan som varit bunden frigörs. Resultatet blir att system som historiskt sett har varit kolsänkor omvandlas till nya kolkällor. När dessa ekologiska processer når en brytpunkt blir de oåterkalleliga och gör att vår planet kommer att fortsätta värmas upp i ännu högre takt.

Mänskliga aktiviteter påverkar jordens ekosystem och den biologiska mångfalden mer än något annat. Vår påverkan kan delas upp i *direkta* och *indirekta* drivkrafter. Direkta drivkrafter är exempelvis förändrad markanvändning, avskogning, föroreningar och utsläpp. Detta i sin tur drivs på av indirekta drivkrafter, såsom det ekonomiska systemet, våra värderingar och val av livsstil. Vårt nuvarande sätt att leva innebär en konstant ökad efterfrågan på resurser i form av energi, livsmedel och mycket annat. De senaste 50 årens stora befolkningsökning och snabba ekonomiska utveckling har haft en särskild stor betydelse.

Avskogning i Amazonas, Maués, den 11 december 2020

© Andre Dib / WWF-Brazil

SKOGEN – ETT AV ALLA EKOSYSTEM SOM MÅSTE SKYDDAS

Vi människor är beroende av ekosystemen och deras tjänster. Mangroveskogar och korallrev är exempel på ekosystem som skyddar oss från kuststormar, erosion och översvämningar. Friska ekosystem i våra skogar, odlingslandskap, hav och sötvatten är helt avgörande för att vi ska kunna begränsa uppvärmningen och uppnå våra klimatmål. Låt oss ta skogen som exempel på hur klimat och biologisk mångfald hänger ihop.

Världens alla skogar har enorm betydelse för hur jordens klimat regleras, eftersom skogarna utbyter mer kol, vatten och energi med atmosfären än något annat ekosystem på land. Skogarna lagrar även mer kol än all jordens exploaterbara olja, gas och kol gemensamt. Mellan 2001 och 2019 absorberade skogarna 7,6 gigaton koldioxid från atmosfären per år, vilket motsvarar cirka 18 procent av människans koldioxidutsläpp.

Förutom skogarnas viktiga roll som kolreserv och naturlig kolsänka påverkar också de och deras fysiska struktur det globala och lokala klimatet. Skogens roll i vattnets kretslopp är att återföra vatten och fukt till atmosfären, vilket bidrar till att regnmoln skapas som i sin tur åter frigör vattnet. Som en effekt av avskogningen når mindre fukt atmosfären och regnet minskar. Även globala och lokala temperaturer påverkas i hög grad av skogen och dess förmåga att stabilisera sin omgivning. Extrema värme- och torrperioder mildras och skogen bidrar till att bibehålla nederbördens regelbundenhet. Världens alla skogar kyler tillsammans jorden med ca 0,5°C.

Trots att skogen bidrar med ekosystemtjänster som är nödvändiga för människans överlevnad så förlorar vi globalt varje år cirka 10 miljoner hektar skog – en yta som är större än Portugal. Avskogningen, särskilt i tropikerna, orsakar stora mängder koldioxidutsläpp, varmare klimat och ökad torka. De senaste åren har vi sett allt fler bränder och många bedömer att det kommer fortsätta öka.

Kraftig avskogning leder även till förändrade nederbördsmönster. Exempelvis skulle Sydamerikas och Centralafrikas nederbörd minska med 15 procent om deras tropiska skogar avverkades eller förstördes. Samtidigt skulle även dagstemperaturen öka med i genomsnitt 7–8 grader. Förändrade nederbördsmönster och temperatur påverkar i sin tur hur lokala jordbruk kan bedrivas. Hela 80 procent av den globala odlingsmarken har idag naturligt regn som huvudsaklig bevattningskälla. Denna odlingsmark står för 60 procent av all mat som produceras. I takt med temperaturförändringarna och att extremväder och större variation i nederbörd blir vanligare, kommer förutsättningarna för livsmedelsproduktionen att påverkas. Detta kan ytterligare förvärras då torrperioder blir både mer omfattande och vanligare till följd av klimatförändringarna.

Avskogningen äventyrar alltså såväl livsmedelsförsörjningen som den ekonomiska försörjningen för väldigt många människor. Det globala målet för hållbar utveckling att stoppa avskogningen och hållbart förvalta skogarna, spelar en viktig roll för att skydda den biologiska mångfalden. Men en hållbar skogsförvaltning är även viktigt för att begränsa den globala uppvärmningen, anpassning till klimatförändringen och för att tillhandahålla vatten för våra livsmedelssystem.

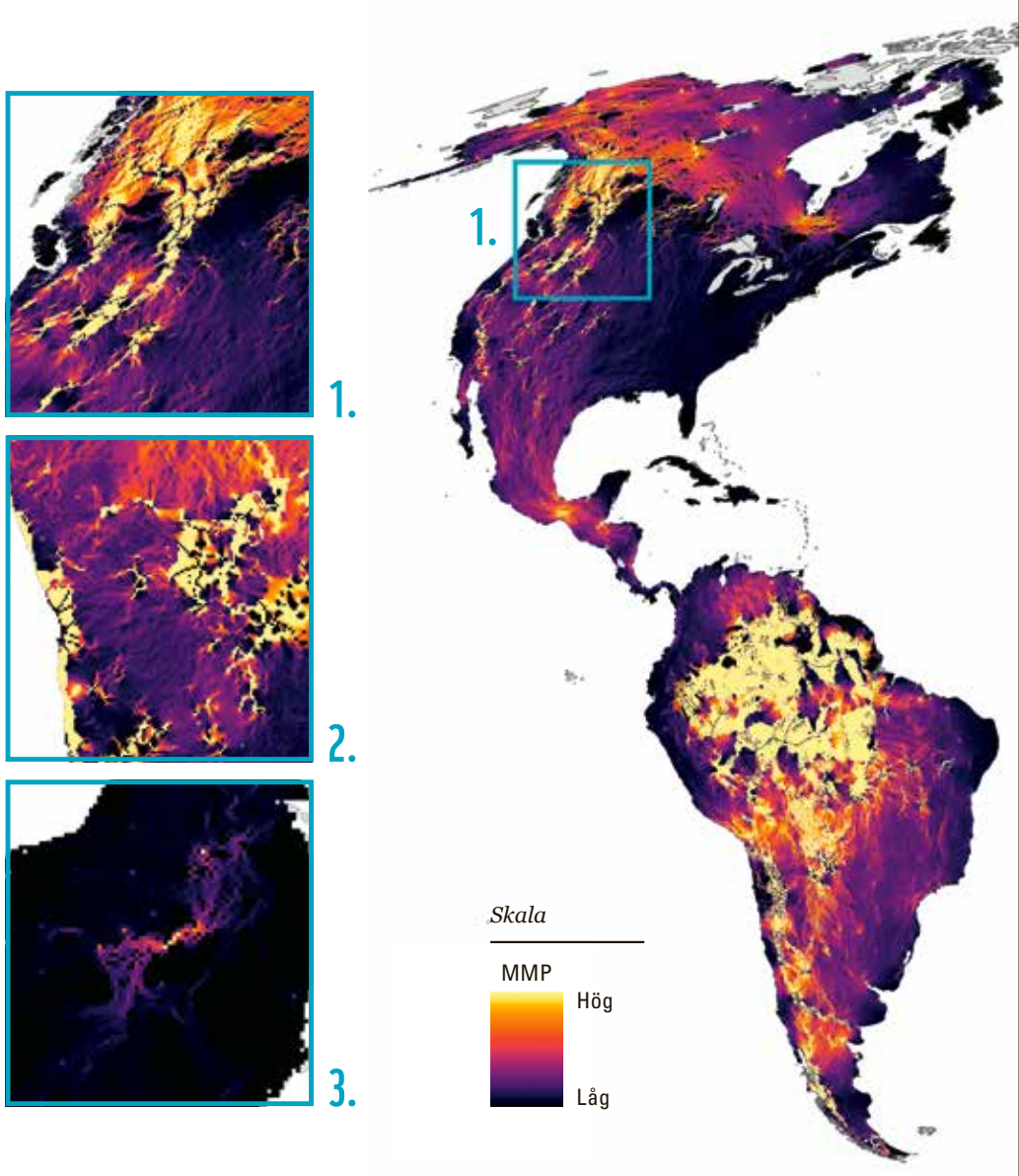
Orörd regnskog i Amazonas, nära Yari-floden i Caquetáområdet, Colombia.

© César David Martinez / WWF

ÅTERSKAPA SAMMANHÄNGANDE EKOSYSTEM

Ett stort och växande problem för många arter är att landskapen och ekosystemen de lever i allt oftare bryts upp i mindre områden – de fragmenteras.

Fragmentering medför både att arters totala livsområde blir mindre och att det bildas barriärer mellan de områden av livsmiljöer som finns kvar. Barriärer kan exempelvis utgöras av plantager, kala ytor, infrastruktur och vägar. I floder och hav utgör vattenkraftsdammar, sjöfartsleder och infrastruktur barriärer. Dessa barriärer hindrar djur och växter att sprida och röra sig naturligt. När exempelvis stora skogsområden fragmenteras kan djuren inte längre röra sig fritt, vilket i sin tur riskerar att leda till genetisk utarmning och utrotning.

Figur 1: Global sannolikhet för däggdjurs rörelse mellan skyddade områden på land. Kartan återspeglar hur medelstora och stora däggdjur förväntas förflytta sig som svar på människans tryck på miljön.

Gula områden återspeglar koncentrerade förflyttningar. Detta sker vanligtvis inom stora block av intakt mark inom nätverk av stora skyddade områden (till exempel Amazonas). Eller genom korridorer som leder däggdjur mellan olika områden med stort mänskligt tryck.

Orangea och lila områden speglar områden där däggdjuren förflyttar sig på olika sätt och inte lika koncentrerat.

Svarta områden är inte helt utan förbindelser, men visar områden där förflyttningar mellan skyddade områden är mindre omfattande.

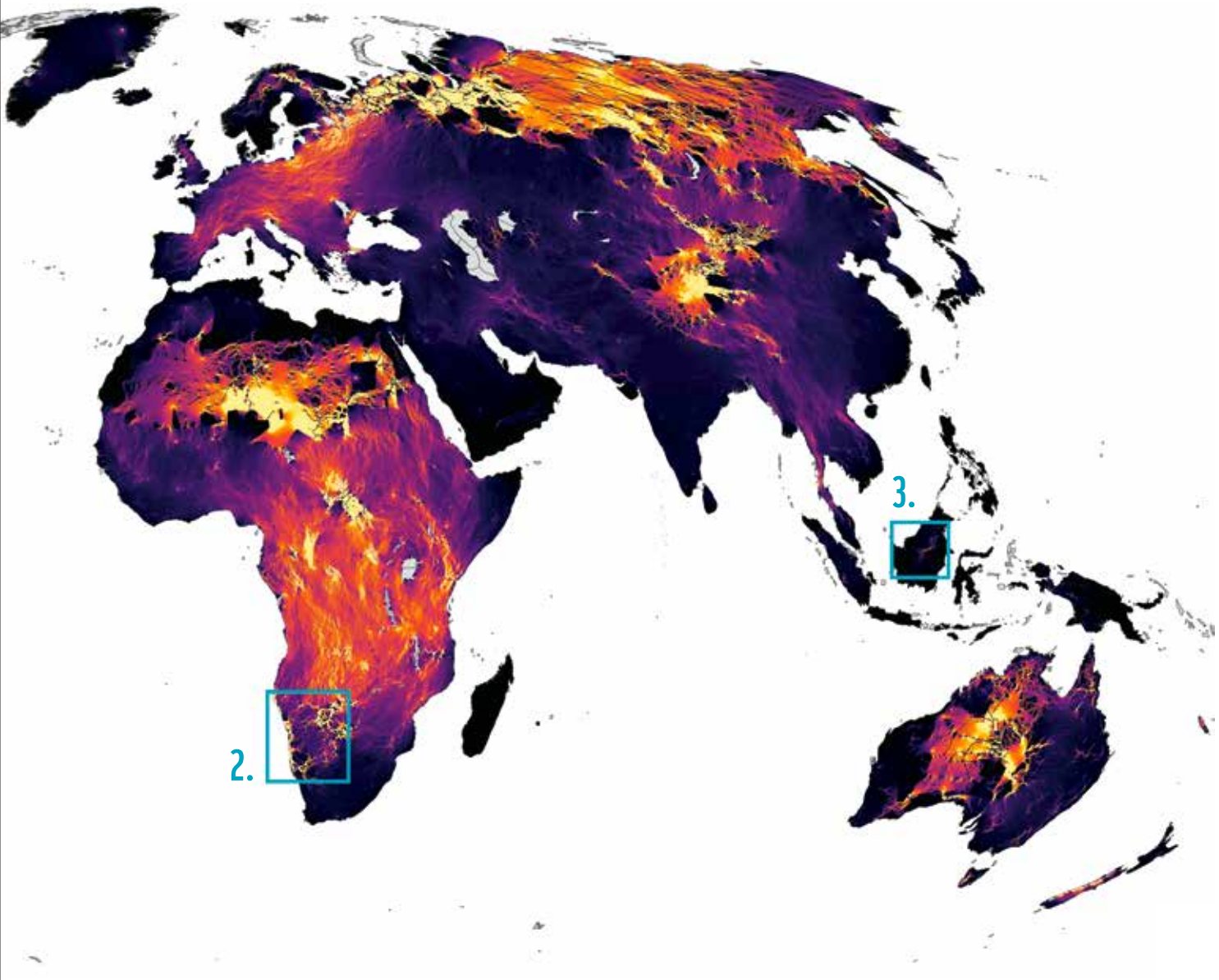
Ruta 1: Korridorer genom bergen i västra Nordamerika (Yellowstone till Yukon).

Ruta 2: Korridorer och spridda flöden genom Kavango-Zambezi området i sydvästra Afrikas öknar och kustområden,

Ruta 3: Rörelseflöden genom Borneos regnskogar (Heart of Borneo-området).

Att arter obehindrat kan förflytta och sprida sig i naturen är en grundsten för flera av de naturliga processer som upprätthåller ekosystemen och livet på jorden. De fragmenterade landskapen och vattenmiljöerna försvårar dessutom för många arter att anpassa sig till en värld som alltmer förändras av klimatförändringar och ökad mänsklig aktivitet. Idag är endast 10 procent av världens skyddade landområden sammanlänkade. Av de floder som är längre än 1000 km är bara 37 procent fritt strömmande, resterande floder är uppbrutna av dammar och andra hinder. I haven är de marina skyddade områdena ofta isolerade från varandra.

Att satsa på att binda ihop fragmenterade områden genom att exempelvis skapa spridningskorridorer eller vandringsvägar där arter på olika sätt kan röra och sprida sig, blir en allt viktigare naturvårdsinsats och möjlighet att bevara arter. Vetenskapen visar att sammanhängande ekosystem är betydligt mer effektiva när det gäller att bevara arter och ekologiska funktioner än vad öar av isolerade områden är.

FÖRÄNDRADE EKOSYSTEM – EN TYDLIG VARNINGSSIGNAL

Det är viktigt att förstå hur arters bestånd eller populationer utvecklas, eftersom de är ett mått på hur naturen mår. En population som snabbt minskar eller ökar är en varningssignal för att något händer med ekosystemet.

© naturepl.com / Angelo Gandolfi / WWF

Klättrande brunbjörn (Ursus arctos), Södra Karpaterna, Rumänien.

Living Planet Index (LPI), som är själva kärnan i Living Planet Report, tar tempen på hur ryggradsdjuren mår och följer populationsförändringar av vilda ryggradsdjur över tid. Studien omfattar i år nästan 32 000 populationer, vilket är drygt 11 000 fler än 2020. Det är den största ökningen hittills av antalet populationer mellan två upplagor av denna rapport.

Årets Living Planet Index visar att de studerade populationerna av ryggradsdjur- fåglar, fiskar, däggdjur, groddjur och kräldjur-, i genomsnitt minskat med hela 69 procent mellan 1970 och 2018 (se figur 2). I underlaget till årets index förekommer både populationer som ökat och minskat, där det sammanlagda resultatet visar på en genomsnittlig global minskning av populationsstorlekarna. Förändringarna varierar dock i olika delar av världen och det globala indexet ger oss inte hela bilden – det finns skillnader i trenderna mellan olika regioner, med de största nedgångarna i tropiska områden. (figur 3)

Att över tid följa hur riklig förekomsten är inom populationer av olika arter kan ge tidiga varningsindikatorer för ekosystemens allmänna hälsa. Dessa populationsförändringar eller trender är en viktig faktor och pusselbit också för att förstå hur våra ekosystem och biologiska mångfald mår på global nivå.

Med en population – eller ett bestånd – menas generellt en grupp individer av en art som kan fortplanta sig med varandra inom ett område. Ofta är de skilda från en annan grupp individer av samma art, exempelvis på grund av en geografisk eller administrativ barriär. Det kan exempelvis handla om att brunbjörnar som inventerats i Dalarnas län utgör en population, administrativt skild från brunbjörnar som inventeras i andra län. En annan population kan bestämmas utifrån en geografisk barriär, som till exempel långfenad tonfisk i norra Indiska oceanen. Den som lägger upp en studie eller övervakningsprogram avgör vilken avgränsning man vill ge en population. Därför finns heller inga siffror för hur många populationer av ryggradsdjur det finns i världen.

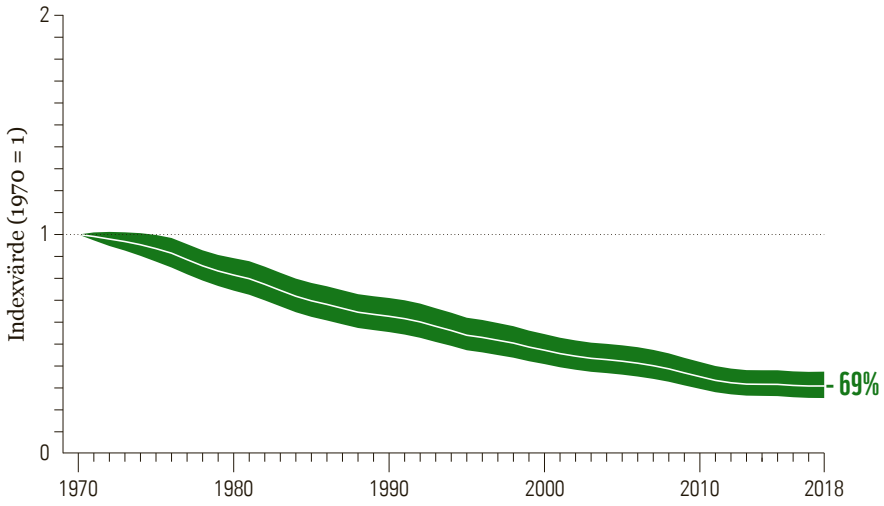
Figur 2: Det globala Living Planet Index (1970-2018)

Den genomsnittliga populationsförändringen av 31 821 studerade populationer, utspridda på 5 230 arter ifrån hela världen, visar en minskning med 69 procent. Den vita linjen visar indexvärdena och det färgade området är konfidensintervallet (95 procent statistisk säkerhet)

Living Planet Index

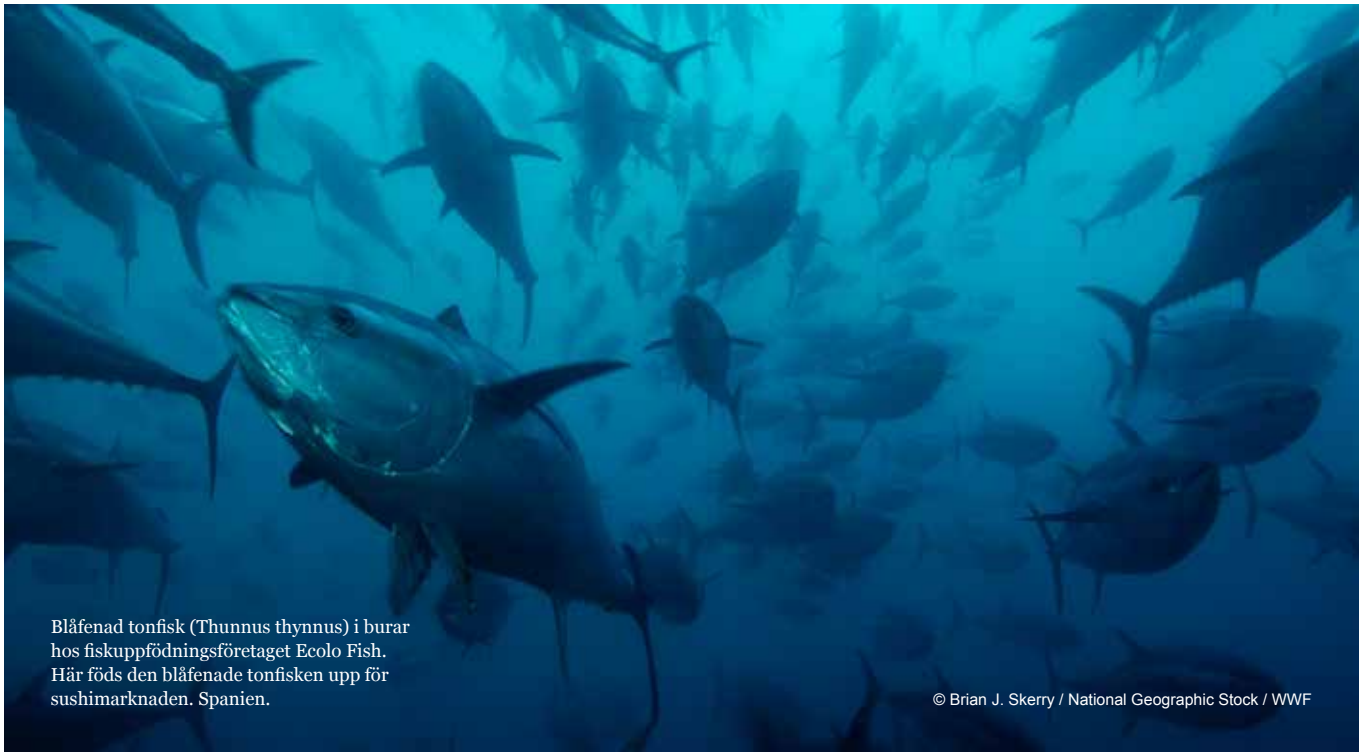
Living Planet Index

Konfidensintervall

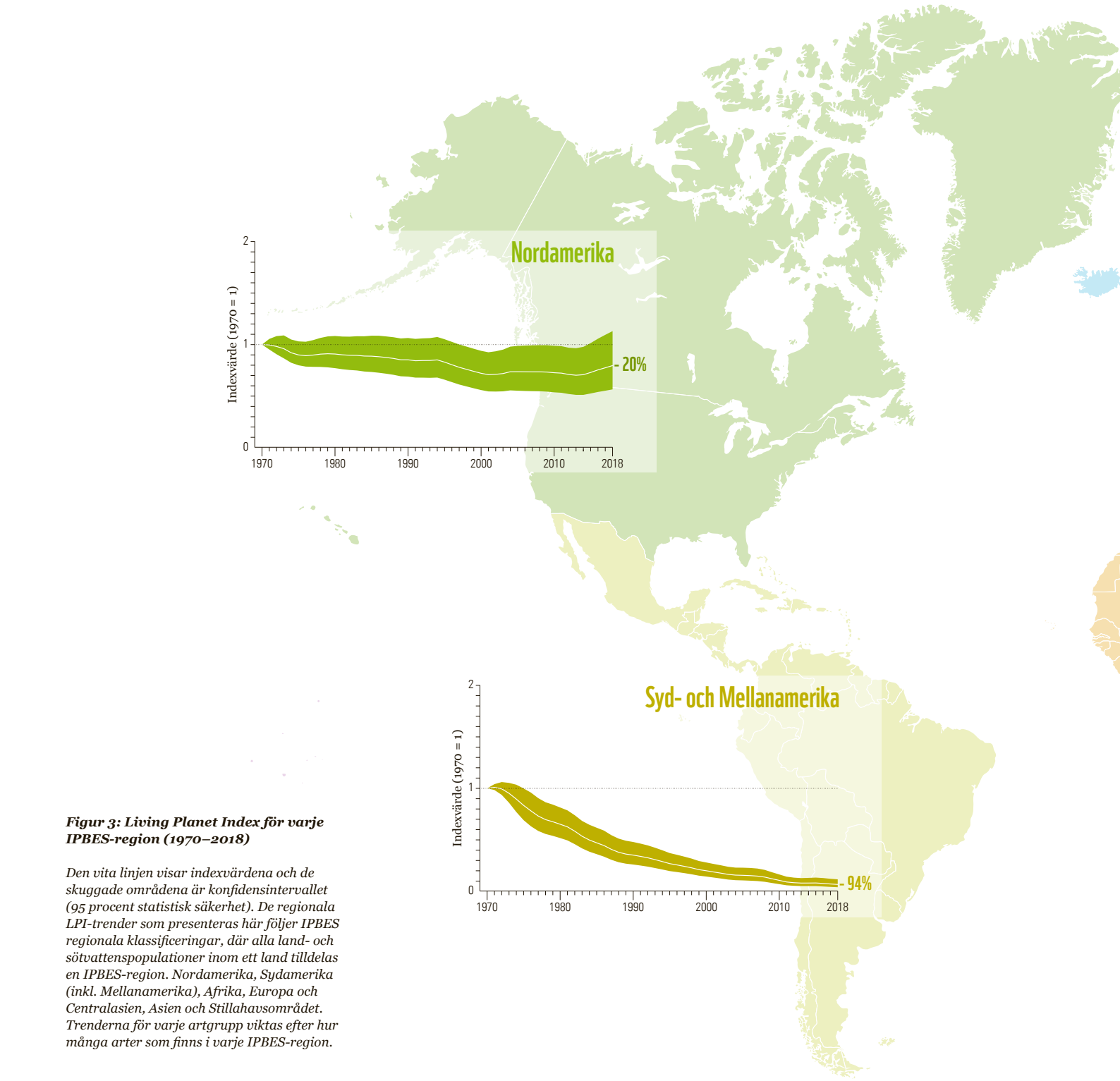

Living Planet Index

Living Planet Index (LPI) , som tagits fram av forskare vid Zoological Society of London, bygger på populationsdata mellan 1970–2018. De arter som ingår är vilda ryggradsdjur som kräldjur, groddjur, däggdjur, fåglar och fiskar. LPI förändras kontinuerligt: 838 nya arter och 11 011 nya populationer har lagts till sedan 2020 års Living Planet Report. De nya uppgifterna har lett till en betydande ökning av antalet fiskarter som ingår i indexet (29 procent, +481 arter). Uppgifterna har även förbättrat täckningen av tidigare underrepresenterade geografiska områden så som exempelvis Brasilien. För att säkerställa att statistiken är korrekt har indexet testats genom att det har räknats om utan vissa arter eller populationer. Detta bekräftar att indexet inte drivs av extrema minskningar eller ökningar av enskilda arter eller populationer.

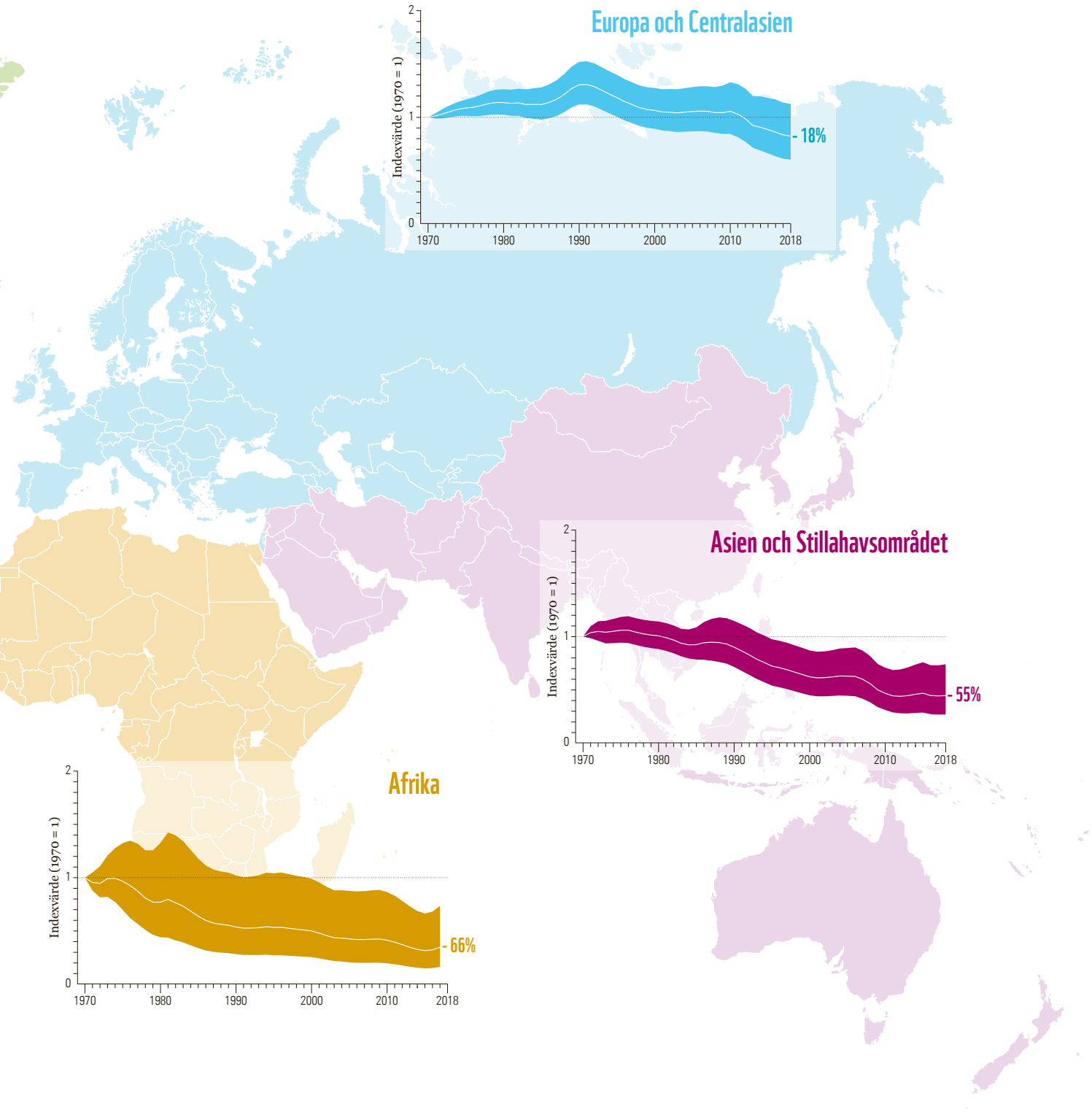
Blåfenad tonfisk (Thunnus thynnus) i burar hos fiskuppfödningsföretaget Ecolo Fish. Här föds den blåfenade tonfisken upp för sushimarknaden. Spanien.

© Brian J. Skerry / National Geographic Stock / WWF

Figur 3: Living Planet Index för varje IPBES-region (1970–2018)

Den vita linjen visar indexvärdena och de skuggade områdena är konfidensintervallet (95 procent statistisk säkerhet). De regionala LPI-trender som presenteras här följer IPBES regionala klassificeringar, där alla land- och sötvattenspopulationer inom ett land tilldelas en IPBES-region. Nordamerika, Sydamerika (inkl. Mellanamerika), Afrika, Europa och Centralasien, Asien och Stillahavsområdet. Trenderna för varje artgrupp viktas efter hur många arter som finns i varje IPBES-region.

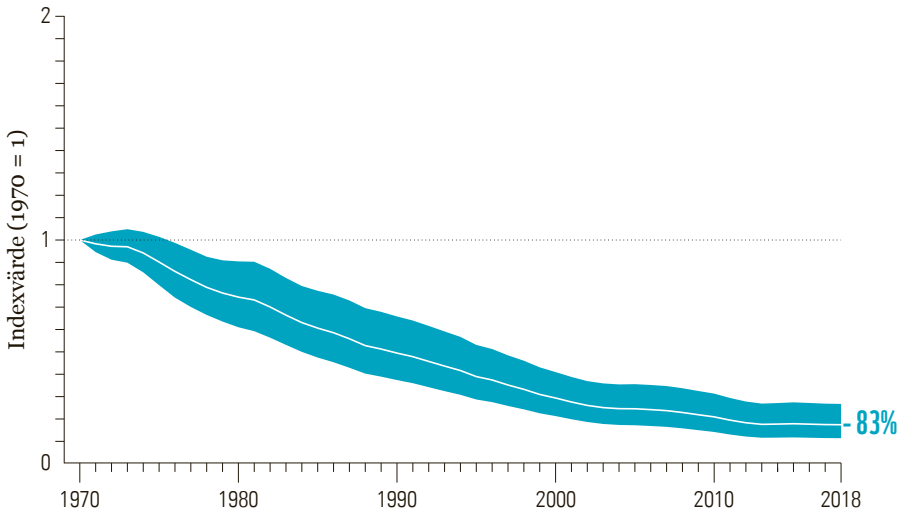

IPBES (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) fungerar som den biologiska mångfaldens motsvarighet till FNs klimatpanel IPCC. IPBES delar in världen i olika geografiska regioner.

SÖTVATTENSARTER DRABBAS HÅRDAST

De regionala indexen visar att vissa områden drabbats hårdare än andra av förluster av ryggradsdjur. Men förändringen skiljer sig också mellan olika former av livsmiljöer på global nivå. De sötvattenslevande populationerna har drabbats hårdast, med en genomsnittlig minskning på 83 procent – och förlusterna är även här tydligast i tropiska områden.

Sötvattensmiljöer innehåller en rik biologisk mångfald och utgör hem för en tredjedel av planetens ryggradsdjur, exempelvis sötvattensfiskar och många av världens groddjur. Vi människor är också helt beroende av sötvatten för att överleva. Det är nödvändigt för energiproduktion, livsmedelsförsörjning och produktion av varor och tjänster. Men det finns mycket som hotar arterna i våra sötvatten. Till exempel utgör föroreningar, vattenuttag eller ändring av vattenflödet hot mot arterna som lever där. Även ohållbar exploatering av vattenlevande växter och djur och invasiva arter som tränger undan naturliga arter rubbar ekosystemens balans. Exploateringen gäller allt från fiskar till reptiler och sjöfåglar. Eftersom sötvattensmiljöer ofta är starkt sammankopplade kan hoten lätt förflytta sig från en plats till en annan.

Baserat på 6 617 undersökta populationer, som representerar 1 398 däggdjursarter, fåglar, groddjur, reptiler och fiskar, ger LPI för sötvatten en indikation på statusen för den biologiska mångfalden i sötvattensmiljöer. Sedan 1970 har dessa studerade populationer minskat med i genomsnitt 83 procent, vilket innebär att sötvattensbestånden är hårdast drabbade bland de undersökta populationerna.

Figur 4: Index för sötvatten (1970–2018)

Den genomsnittliga populationsförändringen av 6 617 studerade sötvattenspopulationer utspridda på 1398 arter ifrån hela världen, visar en minskning med 83 procent. Den vita linjen visar indexvärdena och de skuggade områdena är konfidensintervallet (95 procent statistisk säkerhet)

Sötvattenindex

Sötvattenindex

Konfidensintervall

Vad händer med fiskar som vandrar?

Många fiskarter vandrar långa sträckor i flodsystem för att söka mat och föröka sig, vilket gör dem beroende av att olika sötvattensmiljöer är sammanlänkade. När vissa fiskarter rör sig långa sträckor längs dessa vandringsvägar utgör dammar och vattenkraftverk fysiska hinder på vägen, och hotar därmed fiskarnas överlevnad. Förluster och förändringar av livsmiljöer, särskilt i form av hinder längs vandringsvägarna, står för ungefär hälften av hoten. Att avlägsna dammar och skapa fria vandringsvägar för fiskar och andra vattenlevande djur är de viktigaste lösningarna för att återställa sötvattensmiljöer.

Vuxna rödlaxar (Oncorhynchus nerka) som vandrar upp i Adams River för att leka. B.C. Kanada.

© Michel Roggo / WWF

Galapagoshaj (Carcharhinus galapagensis) nära Kicker Rock, San Cristobal Island, Galapagosöarna, Ecuador.

© Antonio Busiello / WWF-US

HAJAR OCH ROCKOR FÖRSVINNER FRÅN HAVEN

Den globala förekomsten av hajar och rockor som lever i våra öppna hav har minskat med 71 procent under de senaste 50 åren. Detta är främst ett resultat av att fisketrycket i dag är 18 gånger större jämfört med 1970.

Hajar och rockor är viktiga för att våra hav ska må bra, men de har tyvärr också blivit alltmer uppskattade för sitt kött, som används i rätter som exempelvis hajfenssoppa, eller för sina påstådda medicinska egenskaper. På grund av komplexiteten och omfattningen av havens näringsvävar är det osäkert exakt vilken påverkan minskningen av hajar och rockor har på ekosystemen, men det börjar bli alltmer uppenbart att effekterna är stora.

Hajar är också viktiga för många lokala samhällen och ekonomier och de kraftiga minskningarna hotar därför även matförsörjningen och inkomsterna i många låginkomstländer. Att hejda nedgången och bygga upp populationerna till hållbara nivåer, genom att begränsa fisket är nödvändigt för att bidra till att säkra framtiden för dessa ikoniska rovdjur och för de ekosystem och människor som är beroende av dem.

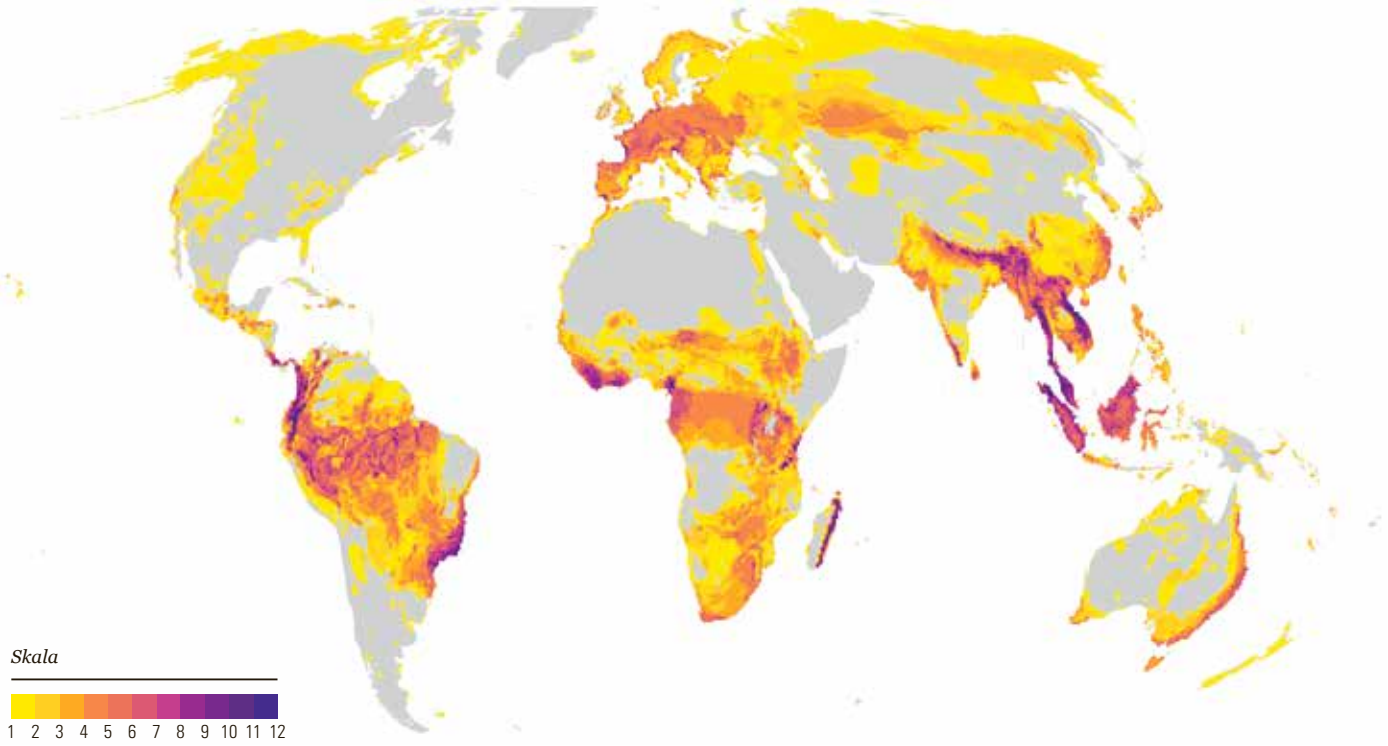
SEX STORA HOT MOT RYGGRADSDJUREN

En ny analys, utförd av IUCN, har kartlagt sex centrala hot mot landlevande ryggradsdjur. Hoten är jordbruk, jakt, avskogning, föroreningar, invasiva arter och klimatförändringar.

Genom att kombinera information från IUCN:s rödlista med data över var alla landlevande groddjur, fåglar och däggdjur lever – totalt 23 271 arter – har man kunnat kartlägga och skapa globala kartor över hur hoten mot dessa arter ser ut. Kartorna kombinerar information om de mest artrika områdena och var de största hoten finns. De visar att jordbruket är det vanligaste hotet mot amfibier, medan jakt och fällfångst är det mest sannolika hotet mot fåglar och däggdjur. Geografiskt sett är Sydostasien den region där det är mest troligt att arterna hotas, inte minst på grund av den utbredda avskogningen där och den höga frekvensen av fällor. Polarregionerna, Australiens östkust och Sydafrika är de mest troliga områden att drabbas av klimatförändringar, vilket särskilt kan påverka fåglar.

Figur 5: Globala hotspots

Kartan visar var de sex största hoten (jordbruk, jakt, avskogning, föroreningar, invasiva arter och klimatförändringar) finns i kombination med hotade ryggradsdjur. Skalan anger graden av högriskområden. Ju mörkare färg, ju flerrödlistade arter som utsätts för flera av de sex hoten.

NATUREN ÄR EN MÄNSKLIG RÄTTIGHET

FNs generalförsamling erkände i år en ny mänsklig rättighet – att alla människor har rätt att leva i en ren, hälsosam och hållbar miljö. Det innebär att makthavarna måste respektera detta och agera så att rättigheten respekteras. Därför bör de sammankopplade kriserna för klimatet och den biologiska mångfalden hanteras med ett rättighetsbaserat angreppssätt.

Med rättigheter följer skyldigheter – för regeringar, företag och individer. Det främsta ansvaret faller på regeringarna, som måste införa lagar och genomföra politik så att alla kan åtnjuta sina rättigheter. För att säkra rätten till en god miljö betyder det exempelvis att införa restriktioner av fossila bränslen, att stifta lagar för att skydda arter och områden, finansiera naturrestaurering, och bättre reglera utvinningsindustrier. Regeringarna måste också ställa krav på företag att utföra noggrann prövning av mänskliga rättigheter och miljöfrågor i sina leveranskedjor, stoppa subventioner till verksamheter som skadar ekosystemen och underlätta omställningen till hållbar produktion och konsumtion, inklusive övergången till en cirkulär ekonomi.

Förhoppningsvis kan denna mänskliga rättighet – rätten att leva i en ren, hälsosam och hållbar miljö – bli en hävstång för att påskynda nödvändiga transformativa och systemomfattande förändringar för människan och planeten. Det är viktigt att de människor vars liv, hälsa och rättigheter kan påverkas av en föreslagen åtgärd har en plats vid de bord där besluten fattas – allas röster måste höras.

© Marizilda Cruppe / WWF-UK

Påträffad illegal avskogning i urfolket Uru-Eu-Wau-Waus skogsområden.

Sverige är bland de 15 länderna i världen med störst fotavtryck per person. Om alla andra hade ett lika stort avtryck som vi har i Sverige i snitt, skulle vi behöva cirka 4 jordklot i stället för det enda vi har.

MÄNSKLIGHETEN FORTSÄTTER ATT ÖVERUTNYTTJA JORDENS RESURSER

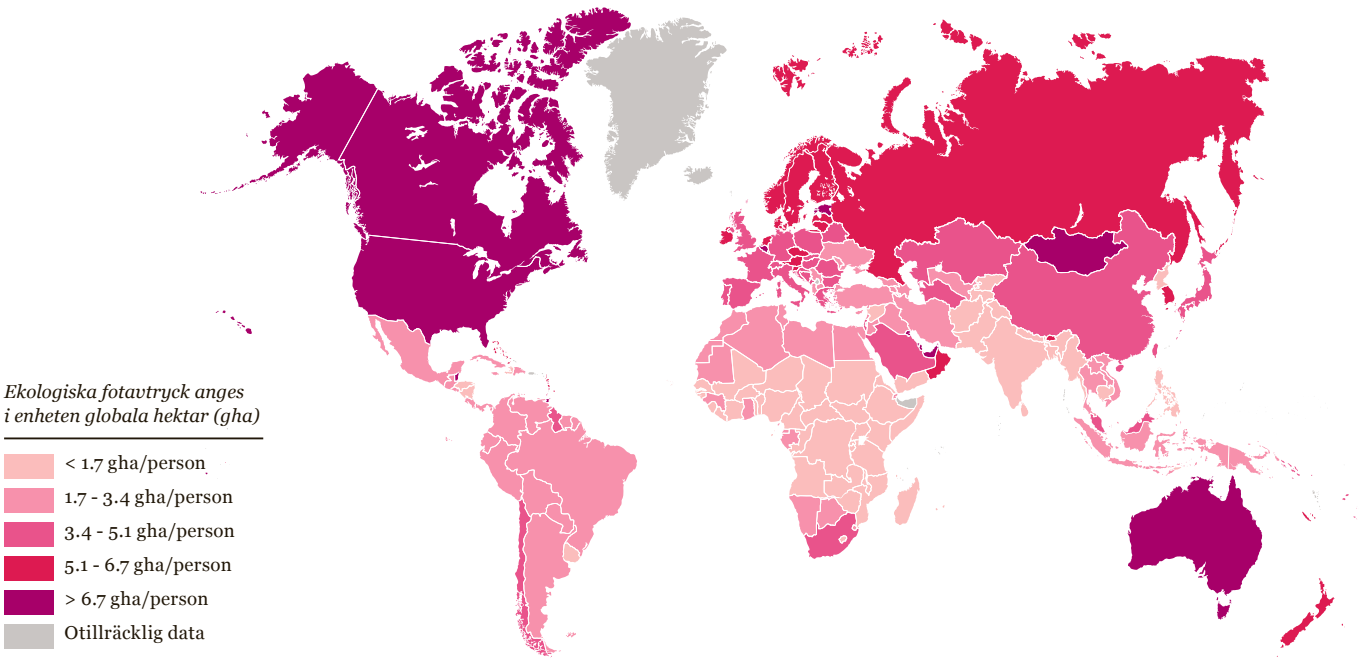
Sedan 1970-talet har mänskligheten nyttjat mer av jordens resurser än vad jorden kan producera, och trenden fortsätter. Det ekologiska fotavtrycket visar att mänskligheten överutnyttjar vår planet med minst 75 procent, vilket betyder att vi globalt lever som om vi hade 1,75 jordklot. Det försvagar planetens hälsa och därmed mänsklighetens framtidsutsikter.

Det ekologiska fotavtrycket är ett sätt att mäta hur vi använder naturens resurser, genom att beräkna hur mycket av planetens begränsade yta som krävs för att ta fram allt vi konsumerar och absorbera avfallet som bildas. Allt från vår produktion av kläder och maten vi äter till uppvärmning är inkluderat i det ekologiska fotavtrycket. Det inkluderar också den yta (beräknad som skogsmark) som behövs för att ta upp de utsläpp av koldioxid som inte absorberas av haven.

Naturresurserna och förbrukningen av resurserna är ojämnt fördelade över jorden. Resurserna förbrukas inte alltid där de utvinns eller produceras, och det ekologiska fotavtrycket per person varierar stort mellan länder och regioner och mellan rikare och fattigare befolkningsgrupper. Det ekologiska fotavtrycket per person ger en inblick i ländernas resursutnyttjande, risker och möjligheter. Skillnader i länders ekologiska fotavtryck beror på olika livsstilar och konsumtionsmönster. Det beror på mängden och typen av livsmedel, varor och tjänster som invånarna konsumerar, de naturresurser de använder och den mängd koldioxid som släpps ut för att tillhandahålla dessa varor och tjänster.

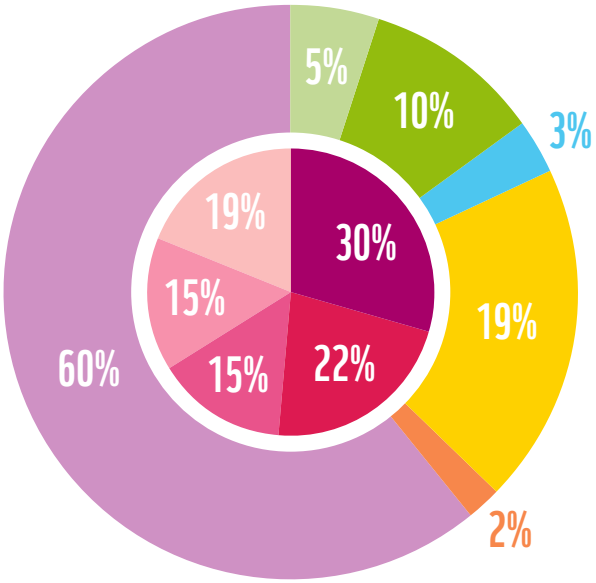
Figur 6: Det ekologiska fotavtrycket per person är ett lands ekologiska fotavtryck dividerat med dess befolkning.

För att leva inom planetens gränser måste mänsklighetens ekologiska fotavtryck vara lägre än planetens biokapacitet, som för närvarande ligger på 1,6 globala hektar per person. Om ett lands ekologiska fotavtryck exempelvis är 6,4 globala hektar per person är invånarnas efterfrågan på naturen fyra gånger större än vad som finns tillgängligt på denna planet per person.

Figur 7: Människans ekologiska fotavtryck baserat på markanvändning och aktiviteter.

Det ekologiska fotavtrycket kan räknas samman utifrån de olika formerna av markanvändning som vi människor gör anspråk på (yttre cirkeln), eller efter de olika aktiviteter som vi människor genomför (inre cirkeln).

Det ekologiska fotavtrycket baserat på olika former av markanvändning

Ekologiska fotavtrycket från:

- Betesmark
- Skogsprodukter
- Fiskeplatser
- Odlingsmarker
- Bebyggd mark
- Förbränning av fossila bränslen och cementproduktion

Det ekologiska fotavtrycket baserat på mänskliga aktiviteter

Ekologiska fotavtrycket från:

- Mat
- Bostad
- Persontransporter
- Varor
- Service

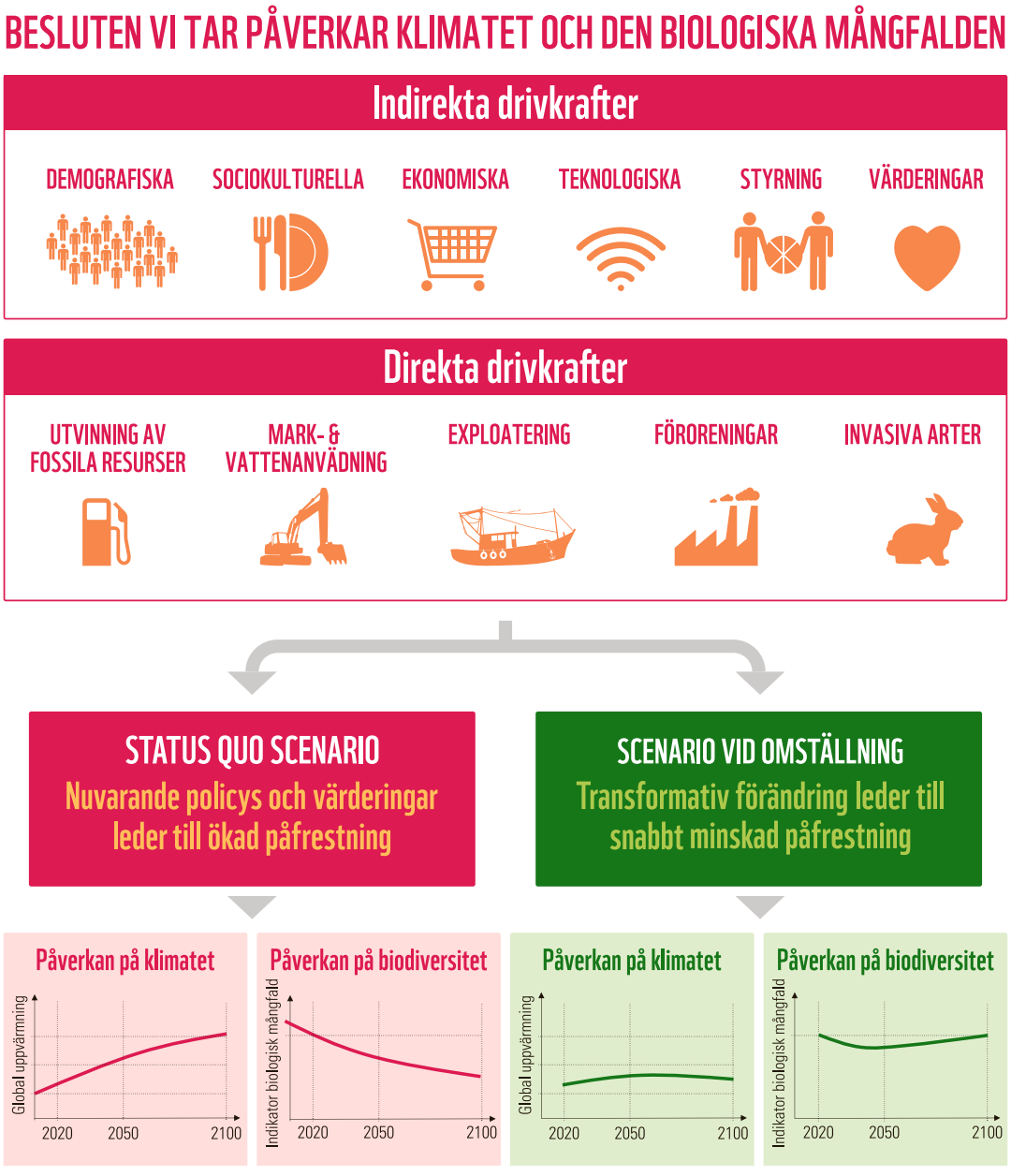

Den här bilden togs i juli 2019 i den colombianska staden Maicao, La Guajira (Colombia).

© Esteban Vega La-Rotta

GENOMGRIPANDE SYSTEMFÖRÄNDRINGAR KRÄVS

Fotavtrycket måste minska. Men med nuvarande politik förväntas nettoutsläppen av växthusgaser att fortsätta öka och driva upp den globala uppvärmningen till cirka +3,2°C år 2100 (intervallet 2,5–3,5 °C). Samtidigt fortsätter de negativa trenderna för biologisk mångfald och ekosystemfunktioner. Det medför att naturen förlorar sin förmåga att tillhandahålla de tjänster vi är beroende av. För att vända trenden, nå de globala hållbarhetsmålen och skapa en hållbar utveckling för människan och planeten, krävs kraftfulla insatser under de kommande årtiondena. Vi måste tackla de indirekta drivkrafterna samtidigt (se figur 8) och hantera grundorsakerna till naturförstörelsen. Gradvisa förändringar räcker inte, vi behöver snabba och långtgående transformativa förändringar. Det innebär grundläggande, systemomfattande förändringar i hur vi producerar och konsumerar, i den teknik vi använder, våra ekonomiska och finansiella system, liksom normer och värderingar.

Figur 8: Besluten vi tar påverkar utfallet för klimatet och den biologiska mångfalden

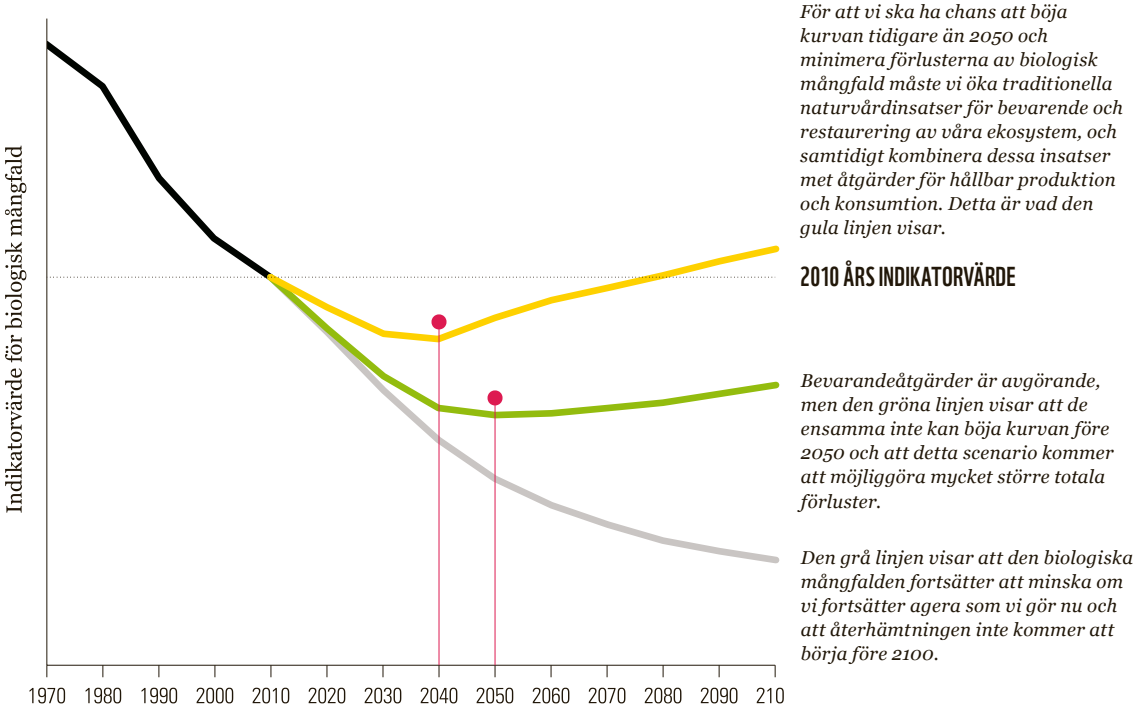
Människan står inför ett vägskäl för att hejda klimatförändringarna och minska förlusten av den biologiska mångfalden.

OMFATTANDE FÖRÄNDRINGAR I PRODUKTIONS- OCH KONSUMTIONSMÖNSTER

Studier om hur vi ska nå nödvändiga och ambitiösa mål för den biologiska mångfalden visar att det är viktigt att öka traditionella naturvårdsinsatser för att bevara och restaurera våra ekosystem. Men målen kommer att nås om inte kraftfulla insatser vidtas för att ta itu med de direkta och indirekta drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald. (illustration i figur 9)

Framför allt är mer hållbara produktions- och konsumtionsmönster avgörande för om vi ska kunna minska förlusten av biologisk mångfald och ökande klimatförändringar. Vi måste minska fotavtrycket från produktion och konsumtion och påskynda en omställning inom sektorer med stor påverkan på den biologiska mångfalden, exempelvis jordbruk, skogsbruk, fiske och infrastruktur.

Metoder som ger mer hållbar avkastning inom jordbruket, som minskad mängd avfall och en större andel växtbaserad kost kan bli avgörande för att begränsa markanvändning och skapa utrymme för återställande av ekosystem. Vi har dessutom en osäker livsmedelstillgång och därför är det bråttom att ställa om livsmedelssystemen av flera anledningar. Dels för att bromsa förlusten av biologisk mångfald men även säkra livsmedelstillgången, minska undernäring bland barn och matsvinnet i samhället. Även om det är osäkert exakt vilken effekt klimatförändringar och ändrad markanvändning tillsammans har på den biologiska mångfalden, står det klart att vi inte kommer att kunna minska förlusten av den biologiska mångfalden om vi inte lyckas begränsa uppvärmningen till under 1,5 - 2°C. Detta kommer att kräva en snabb och omfattande minskning av växthusgasutsläppen inom alla sektorer – energi, byggnader, transporter, industri, jordbruk och markanvändning.

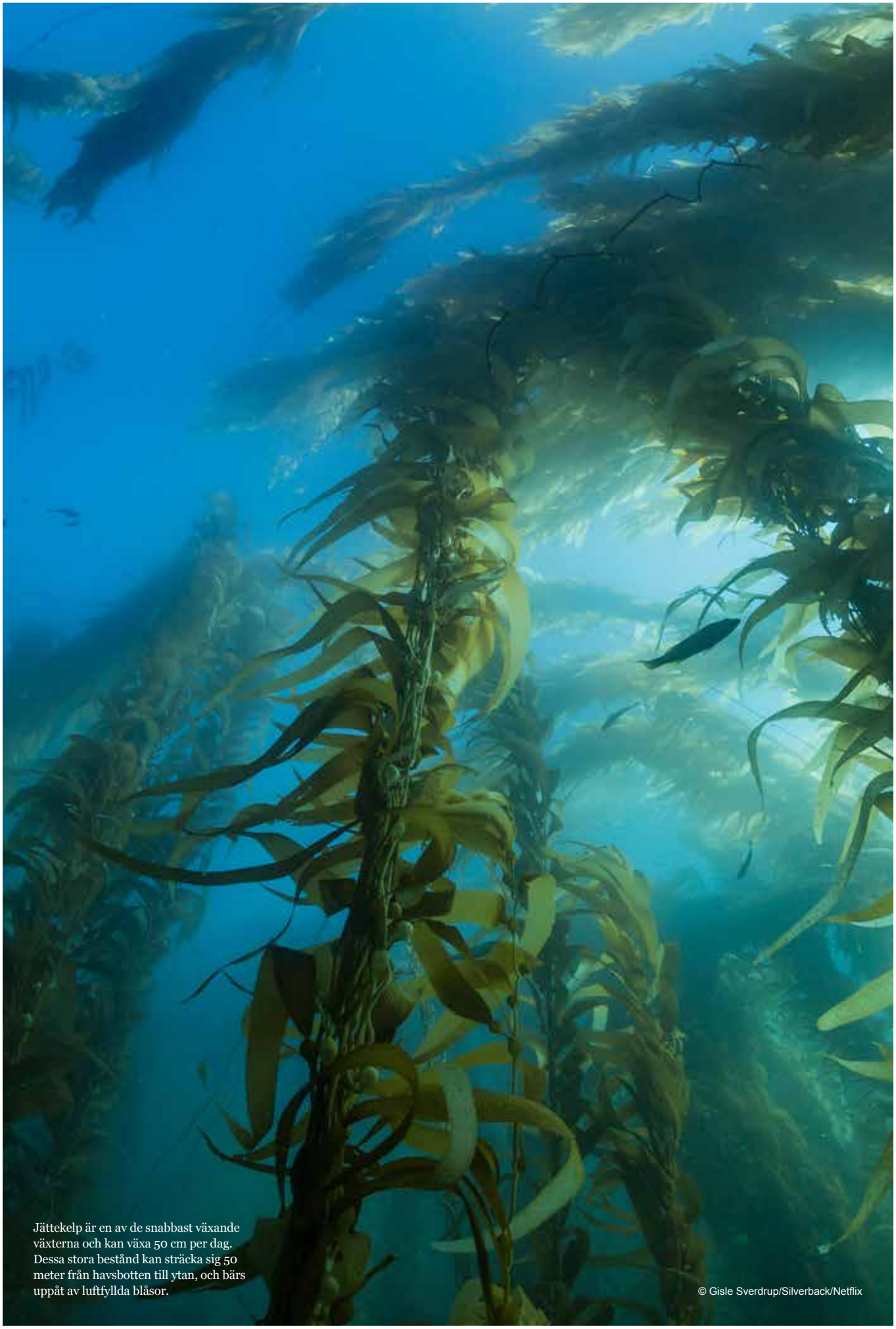

Figur 9: Hur vänder vi trenden för den biologiska mångfalden.

Denna illustration förklarar vad de olika scenarierna innebär och vilka insatser vi behöver genomföra för att vända trenden. I illustrationen används en indikator för biologisk mångfald (Mean species abundance, MSA) för en modell för biologisk mångfald (GLOBIO), med ett genomsnitt för fyra markanvändningsmodeller.

Scenarier för vilka insatser vi behöver genomföra för att böja kurvan *(ett medelvärde för alla varianter av förändrad markanvändning).*

- Historisk data
- Utan åtgärder
- Ökade bevarande- och restaureringsåtgärder
- Kombinerade åtgärder
- Datumet då ekosystemens återhämtning påbörjas

Jättekelp är en av de snabbast växande växterna och kan växa 50 cm per dag. Dessa stora bestånd kan sträcka sig 50 meter från havsbotten till ytan, och bärs uppåt av luftfyllda blåsor.

© Gisle Sverdrup/Silverback/Netflix

OMSTÄLLNING SOM INKLUDERAR BÅDE MÄNNISKOR OCH NATUR

De genomgripande förändringar som sker måste vara bra för såväl människorna som naturen. Vi måste främja insatser som bidrar till att lösa flera problem samtidigt och som minimerar avvägningar mellan biologisk mångfald, klimat eller andra hållbarhetsmål. Att integrera olika sektorer blir nödvändigt och att sätta principer om social och miljömässig rättvisa i centrum för omställningen är avgörande för att lyckas med den förändring som krävs.

En övergång till mer hållbara samhällen kommer att påverka människors liv och försörjning på både positiva och negativa sätt. I dag är varken miljöförstöringens effekter eller det historiska ansvaret för att ha orsakat dem jämnt fördelat mellan länder, sektorer och aktörer. Det är därför viktigt att den omställning som sker minskar befintliga ojämlikheter och orättvisor och ser till att de inte förvärras. Det är nödvändigt att alla människors värde, rättigheter och intressen erkänns och respekteras, liksom att arbeta med rättighetsbaserade metoder och säkra representativt deltagande. De som drabbas hårdast av klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald är oftast de som är mest beroende av naturen och dess resurser, men samtidigt är mest utsatta.

Urfolk och lokalsamhällens kunskap, deltagande och ledarskap för bevarande av biologisk mångfald är kritisk. Den globala förlusten av biologisk mångfald får djupgående konsekvenser för urfolken och deras sätt att leva – såsom förlust av mat, men även för överföring av kunskap och traditioner. Det finns tydliga exempel världen över där ledare i våra moderna samhällen misslyckats med att hantera de mänskliga aktiviteter som orsakar klimatförändringar och förlust av livsmiljöer, medan urfolken ofta framgångsrikt tagit hand om sina marker och vatten under årtusenden. Goda exempel finns i Kanada, Brasilien och Australien där den biologiska mångfalden av ryggradsdjur i urfolkens områden är lika stor eller större än den som finns i formellt skyddade områden.

Urfolksaktivisten Txai Suruí kämpar för att Amazonas regnskogar ska bevaras från avskogning och klimatförändringar.

© Tessel in 't Veld / WWF-Netherlands

HUR BEHÖVER DET EKONOMISKA SYSTEMET FÖRÄNDRAS?

Förlusten av biologisk mångfald och klimatförändringarna beror främst på människans ekonomiska verksamhet. Den negativa påverkan från vår produktion och konsumtion hotar stabiliteten både i naturen och det ekonomiska systemet. Vi måste förändra vårt sätt att leva och göra affärer och ställa om till en ekonomi som är klimatneutral och positiv för naturen. Det finns tre nyckelprinciper som måste införlivas i ekonomin för att driva på de genomgripande förändringar som krävs. Vi behöver ta politiska beslut som tar hänsyn till naturen, vi behöver värdera och prissätta utifrån den verkliga kostnaden för miljön och människan och vi behöver beteendeförändringar som skapar mer hållbara val i vardagen.

1. Naturresurser och naturens tjänster måste värderas och byggas in i ekonomiskt beslutsfattande.

Fler värden än de monetära måste beaktas när beslut tas, annars är risken att politiska beslut fortsätter att missgynna naturen genom exempelvis skadliga subventioner för fossila bränslen och markomvandling. Resultatet blir att våra ekosystem förlorar sin förmåga att tillhandahålla de tjänster som människor och samhällen är beroende av.

2. Inkludera naturen i prissättning av varor och tjänster.

Priser på varor och råvaror bör återspegla den verkliga kostnaden för samhället i form av miljöpåverkan och mänsklig påverkan. Genom att återspegla den verkliga kostnaden kan efterfrågan och utbudet av konsumtionsvaror, från mat till sneakers, ligga inom gränserna för naturens kapacitet.

3. Insatser och incitament för att förändra vardagsvalen.

För att åstadkomma en genomgripande förändring krävs det regleringar, marknadsbaserade styrmedel och engagemang både från privatpersoner och samhället, som driver på beteendeförändringar och ändrade vardagsval i hållbar riktning. Samtidigt krävs det att skadliga subventioner och negativa incitament upphör.

EN HÅLLBAR VÄG FRAMÅT

De fakta som presenteras i årets Living Planet Report är tydliga. Den press vi utsätter naturen för driver på en eskalerande naturkris. Denna kris undergräver naturens förmåga att tillhandahålla tjänster vi är beroende av, inklusive att begränsa, men även anpassa oss till, klimatförändringar.

Återigen är vetenskapen tydlig: det är nödvändigt med omedelbara åtgärder för att vända förlusten av biologisk mångfald och begränsa klimatförändringarna till 1,5 grader. Om vi inte minskar utsläppen kan klimatförändringarna framöver bli den dominerande orsaken till förlusten av biologisk mångfald. Det är därmed bara genom lösningar som kan hantera båda dessa sammanlänkade utmaningar, som vi kan lägga om kursen. Det är först då vi kan säkra en mer välmående natur, en hållbar framtid på planeten och nå de globala hållbarhetsmålen.

Det finns fortfarande tid att agera, men det är bråttom. Drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald är komplexa och tvärgående. Det är tydligt att det inte finns någon enkel mirakellösning på hur vi ska vända trenden. Det är därför desto viktigare att världen antar ett gemensamt **globalt mål för naturen**, för att vägleda och driva på så att regeringar, företag och samhället agerar.

Ett globalt mål att stoppa *och vända förlusten av biologisk mångfald för att säkra en naturpositiv värld till 2030* är nödvändigt om vi ska vända utvecklingen i naturen. Först då kan människor leva hälsosamt och säkert framöver.

En naturpositiv värld till 2030 innebär att det finns ”mer natur” i slutet av detta årtionde än i början, vilket mäts i form av ökad förekomst, mångfald, hälsa och motståndskraft hos arter, populationer och ekosystem. Detta mål behövs som ledstjärna, på samma sätt som målet att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5°C grader, styr klimatarbetet.

Mer än 90 världsledare har hittills ställt sig bakom ett upprop ”Leaders’ Pledge for Nature”, där de förbinder sig att vända förlusten av biologisk mångfald till 2030, och även G7-länderna har signalerat sin ambition att säkra en naturpositiv värld.

© naturepl.com / Klein & Hubert / WWF

Två unga afrikanska savannelefanter (Loxodonta africana) leker tillsammans, Kenya, Afrika.

Under hösten 2022 sker två globala toppmöten om klimat- och miljö, där världens ledare har en unik möjlighet att agera:

FNs konvention om biologisk mångfald, CBD COP15 (i december). Världens ledare har här en unik chans att anta ett ambitiöst globalt ramverk för biologisk mångfald med omedelbara åtgärder för en naturpositiv värld. Om regeringarna där enas om och agerar för: att skydda 30 procent av världens land, sötvatten och hav genom rättighetsbaserade tillvägagångssätt; att ta itu med drivkrafterna bakom naturförlusten; att skala upp sina åtgärder om målen inte nås; och att avsätta de resurser som krävs för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald – då kommer en naturpositiv värld att vara inom räckhåll.

FNs klimatmöte, UNFCCC COP27 (i november), är ett perfekt tillfälle att fokusera på brådskande genomförande av klimatåtgärder, med hjälp av ökande och tillgänglig finansiering, teknik och stöd för kapacitetsuppbyggnad. Det egyptiska ordförandeskapet anger som övergripande mål för COP27 att öka takten i klimatomställningen genom utsläppsminskningar, uppskalad klimatanpassning och ökad klimatfinansiering.

Living Planet Report 2022 ger en tydlig bild av hur vår natur mår. Världens ledare måste agera nu för att få till de brådskande åtgärder som krävs för att stoppa naturkrisen och skapa en rättvis framtid för alla. Det är inte för sent!

Bergsgorilla (Gorilla beringei beringei) i Virunga nationalpark. Demokratiska republiken Kongo.

© Paul Robinson / WWF-US

LÄGET I SVERIGE

Låt oss kort presentera läget för svenska arter, som inte specifikt omfattas av Living Planet Index. Enligt SLU Artdatabanken finns 2200 hotade arter i Sverige och av dem har 999 skogen som viktig livsmiljö. Totalt finns 86 hotade ryggradsdjur. Även vanliga arter minskar, vilket påverkar andra arter negativt. Blåbärsriset har exempelvis minskat med drygt 20 procent i den brukade skogen, vilket på sikt även kan leda till ekonomiska förluster i skogsbruket.

Dagens skogsbruk med kalavverkning, markberedning och produktionsskogar hotar många arter, liksom även klimatförändringar gör. Minskningen kan påverka hela näringskedjan. När markväxter, som exempelvis blåbär, minskar i allt tätare produktionsskogar leder det till foderbrist för älgar och andra hjortdjur. Det i sin tur kan leda till betesskador i skogsplanteringar och stora ekonomiska förluster.

I dag återstår endast små rester av naturskogar i Sverige. Det beror på det hårda skogsbruk som tillämpats i landet i över hundra år. Även om naturvårdsinsatser i skogen har ökat sedan 1990-talet är det långt ifrån tillräckligt. Positivt är att certifierade skogsägare, som äger cirka två tredjedelar av skogen, frivilligt skyddar omkring 7 procent av sin skog i snitt. För den ocertifierade delen är det frivilliga skyddet enbart 3 procent. Än idag kalavverkas dessutom uppskattningsvis 32 000 fotbollsplaner årligen (16 000 hektar) av så kallad naturtypsklassad skog och 97 procent av all avverkning sker med kalhyggesbruk. Enligt Naturvårdsverkets rapportering till EU så saknar idag 14 av 15 skogliga naturtyper i Sverige förutsättningar att säkra naturligt förekommande arters överlevnad.

Segrar för naturvården

Men det finns också ljusglimtar. Bland våra svenska arter är det positivt att antalet fjällrävar, örnar och glador ökar, liksom de stora rovdjuren. Det är ett resultat av minskade miljögifter, minskat jakttryck och andra viktiga stödåtgärder som myndigheter, WWF och andra naturvårdsorganisationer genomfört. WWF var bland annat med och startade ett stödprojekt för glador på 1970-talet och stödutfodrade fåglarna till dess att de var cirka 800 par. De har fortsatt att öka och i dag finns cirka 4200 par i Sverige. Även antalet hägrar, svanar och gäss ökar starkt.

Restaurering och skydd

Enbart cirka 15 procent av landytan är juridiskt skyddad i Sverige, och det är ojämnt fördelat mellan olika naturtyper. Förutom att det är viktigt med hållbart jord- och skogsbruk är det nödvändigt med formellt skyddade områden för att ge en fristad för livsmiljöer och arter. För att bevara ekosystem och arter i livskraftiga bestånd behöver större arealer skyddas och fler sammanhängande områden behövs. WWF vill se att 30 procent av land och hav i skyddas i ett ekologiskt sammanhängande nätverk. Men natur behöver också återskapas, exempelvis genom restaurering av ålgräsängar och naturbetesmark. I Sverige har 80 procent av naturtyperna som listas i EU:s art- och habitatdirektiv inte gynnsam bevarandestatus.

Arter hotas i jordbrukslandskapet

Det största hotet mot den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet är igenväxning och att betet och slåttern upphört. Mindre än fem procent av naturbetesmarken som fanns vid mitten av 1800-talet betas fortfarande. De artrika skogsbetena har nästan helt försvunnit. Av de 1600 rödlistade arterna i jordbrukslandskapet finns merparten i de ogödslade naturbetesmarkerna.

I det intensivt brukade åkerlandskapet i Sveriges slättbygder är bristen på variation det största hotet. Där saknas livsmiljöer för vilda växter och djur. Att restaurera, sköta och nyanlägga småbiotoper som alléer, odlingsrösen och blommande fältkanter är avgörande för att stärka biologisk mångfald i slättbygd.

Exploatering av haven hotar marina arter

Svenska havsmiljöer förändras snabbt och kunskapsbristen är mycket stor. Flertalet marina arter rödlistas eftersom deras utbredningsområden minskat och den utbredda bottentrålningen påverkar flest arter. Miljögifter, övergödning och överfiske av stora rovfiskar, till exempel torsk, skapar obalans i ekosystemen och viktiga uppväxtmiljöer som ålgräsängar fortsätter att minska. Även bifångst är ett stort problem för exempelvis rödlistade hajar och rockor i Västerhavet. Den akut hotade Östersjötumlaren riskerar att försvinna om inte bifångst försvinner helt. För att våra hav ska vara friska krävs effektivt skydd, restaurering, ekosystembaserad havsförvaltning och hållbart fiske.

Påverkan på sötvatten och våtmarker

Vattenkraftproduktionen har satt stora spår i vår natur och lett till en snabb förlust av sötvattensarter. Stora områden har dikats ut för att ge plats för odling och skogsbruk. Våra svenska vattendrag utgörs till 70 procent av diken, vilket innebär att mänskligt skapade vattendrag till skillnad från naturliga dominerar i landskapet. Lägger man ihop alla diken motsvarar det hela 24 varv runt jorden! Utdikningen har lett till stora negativa miljökonsekvenser. Viktiga livsmiljöer som våtmarker har försvunnit och den biologiska mångfalden har minskat i och runt våra vattenmiljöer. Vissa arters överlevnad i Sverige är direkt hotad. Samtidigt har läckage av kväve, fosfor och tungmetaller till våra vatten ökat.

Arter som ål, flodkräfta, flodpärlmussla, vildlax och havsnejonöga har drabbats hårt när våra sötvatten exploaterats. Klimatförändringar kommer att orsaka ökad stress på redan påverkade sötvattensekosystem och arter. Det innebär att negativa effekter av exempelvis vattenreglering och övergödning kommer att förstärkas i ett förändrat klimat.

Den skogslevande tallbitens livsmiljöer avverkas

Denna fågelart, där hanen är vackert hallonröd och honan har organgegulgrå färg, har främst sitt utbredningsområde i norra Dalarna och norrut. I Sveriges hårt brukade skogslandskap får Tallbiten det allt tuffare att överleva. Arten häckar huvudsakligen i gammal, mossrik grandominerad barrskog med inslag av björk och gråal och oftast med rikt fältskikt i form av lingon- och blåbärsris. Allt eftersom dessa skogsmiljöer försvinner med dagens skogsbruk, minskar också arten. Detta bedöms ha pågått sedan 1950-talet men minskning anses ha ökat de senaste 10 åren. Idag klassas tallbiten som hotad (kategori VU/sårbar).

HUR BÖR SVERIGE AGERA?

Det behövs kraftfulla insatser för den biologiska mångfalden såväl i Sverige som globalt för att vända den nedåtgående trenden. Den svenska naturen är beroende av planetens hälsa och hur vi agerar i Sverige påverkar det globala läget.

Vi vill därför se att Sveriges regering och riksdag höjer rösten och driver på insatser för den biologiska mångfalden och för att motverka klimatförändringarna såväl i Sverige som internationellt.

För att vända förlusten av biologisk mångfald senast 2030 krävs ökade naturvårdsinsatser i kombination med kraftfulla insatser för att ta itu med drivkrafterna bakom förlusten av biologisk mångfald. Genomgripande förändringar behövs för att åstadkomma en hållbar produktion och konsumtion inom sektorer som har stor påverkan på den biologiska mångfalden och klimatet.

© Jens Rydel

Sju av 19 fladdermusarter är hotade i Sverige. En av dem är fransfladdermusen, som lever i skogen och hotas av skogsbruket.

Svenska regeringen och riksdagen bör arbeta internationellt för att:

- **Driva på för en hög ambition i FN-förhandlingarna om biologisk mångfald (COP15)** med övergripande mål att stoppa och vända förlusten av den biologiska mångfalden till 2030.
- **Driva på inom EU och FN (COP27) för en hög ambitionsnivå på klimatområdet** samt få till konkreta åtgärder för att minska utsläppen och minska sårbarheten för klimatförändringar.
- **Agera för hög ambition i pågående EU-processer** såsom EU:s restaureringslag och avskogningslag samt i en rad andra EU-lagar och strategier. WWF vill att Sverige inom EU verkar för att minst 20 procent av land och hav restaureras till 2030 och arbetar för ett mer ambitiöst regelverk om restaurering. Sverige bör också stödja ekosystemspecifika, tidsatta och siffersatta mål för att vi ska nå även andra naturvårdsdirektiv.

Det här behöver riksdag och regering, regioner och kommuner göra i Sverige:

- **Genomför befintliga åtaganden:** Agera förebild genom att säkra den biologiska mångfalden i Sverige. Sverige måste uppfylla de nationella miljömålen liksom befintlig EU-lagstiftning och internationella åtaganden inom miljö- och klimat. För att öka förutsättningarna att genomföra åtagandena vill WWF att Sverige tar fram en samlad nationell plan för biologisk mångfald motsvarande klimathandlingsplanen och tillsättar ett nationellt vetenskapligt råd för biologisk mångfald.
- **Öka naturvårdsinsatserna:** Sverige måste besluta om nationella mål om 30 procent effektivt och representativt skydd av land, sötvatten och hav samt öka insatserna för att restaurera livsmiljöer. WWF vill se kraftigt ökade anslag för skydd, restaurering och skötsel av natur och stärkt miljöövervakning. Vi vill ha åtgärdsprogram för hotade arter och landskapsverktyg som grön infrastruktur samt stärkt arbete mot invasiva arter.

Kungsörnen är en av Europas största rovfåglar. Den häckar i fjällen och i barrskogar från norra Dalarna till finska gränsen i Torne lappmark, samt på Gotland och i Skåne. På senare år har den även börjat sprida sig till fler landskap i södra Sverige.

© Wild Wonders of Europe / Staffan Widstrand / WWF

- **Stärk hållbarheten inom olika näringar/sektorer:** Utforma styrmedel så att naturresurserna nyttjas hållbart. Genomgripande förändringar behövs för att åstadkomma en hållbar produktion och konsumtion inom områden som har stor påverkan på den biologiska mångfalden.

    - **Skogsbruk:** Svensk skogspolitik måste utvecklas utifrån hållbara ramar som bevarar biologisk mångfald och stärker skogarnas motståndskraft. Vi vill se en stärkt lagstiftning och att styrmedel utvecklas med tillräcklig finansiering för att skydda skogliga naturvärden samt utvecklandet av ett mer naturnära skogsbruk. En målsättning om 30 procent hyggesfritt skogsbruk till 2030 kan vara rimlig. Den lagstadgade miljöhänsynen bör vara minst 20 procent.

    - **Jordbruk:** WWF vill att ett välfinansierat nationellt stöd för restaurering av betesmarker och slåtterängar införs till 2023. Vi vill också se en kraftfull satsning på restaurering och skötsel av våtmarker i odlingslandskapet.

    - **Vattenkraft:** Den måste miljöanpassas. WWF vill se miljöanpassade vattenflöden och vandringsvägar för fisk och andra vattenlevande djur för att åter få liv i våra älvar och mildra klimateffekter som torka och översvämningar.

    - **Fiske:** Inför generellt fiskeförbud i svenska marina skyddade områden och känsliga områden (till exempel kustområden). Stärk kontroll av fiskefartyg genom att införa krav på elektronisk fjärrövervakning ombord.

    - **Livsmedel:** WWF vill att modiga politiska beslut fattas som hjälper konsumenter att hålla sig inom planetens gränser. Vi vill se en uppdaterad livsmedelsstrategi med ökat fokus på hållbar konsumtion i hela livsmedelskedjan.

    - **Företag:** WWF uppmanar företag att skynda på arbetet med biologisk mångfald. och klimat Ta fram en strategi för att gynna biologisk mångfald och minska klimatpåverkan genom att:

      1) Utbilda medarbetare kring såväl klimat som biologisk mångfald. **2)** Sätta vetenskapliga mål enligt Science Based Targets Network. **3)** Påverka andra företag och agera gemensamt för största möjliga effekter i de länder som berörs.

- **Hejda klimatförändringen:** Riksdagen behöver besluta om en utsläppsbudget för Sverige. Utsläppsbudgeten måste vara förenlig med Parisavtalets temperaturmål och beakta rättviseaspekter. Riksdagen måste besluta om ett stoppdatum för användning av fossila bränslen inom bland annat industrin. Regeringen behöver besluta om ett mål om att biltrafiken ska minska med 30 procent till 2030 och politiken på nationell, regional och kommunal nivå inriktas därefter, exempelvis genom åtgärder som minskar bilberoendet i framför allt städer.

Naturaområdet Jelka-Rimakåbbå

Living Planet Report publicerades i oktober 2022 av WWF International. Den svenska sammanfattningen har tagits fram av WWF Sverige.

Living Planet Index som undersökt populationer av ryggradsdjur har tagits fram av Zoological Society of London (ZSL)

Kontakt: Världsnaturfonden WWF, Ulriksdals Slott, 170 81 Solna. Telefon 08-624 74 00. E-post info@wwf.se, hemsida: wwf.se

Produktion: The New Division, 2022

Omslagsbild: © Muhammad Osama / WWF-Pakistan

WWF ARBETAR FÖR ATT HEJDA FÖRSTÖRELSEN AV JORDENS NATURLIGA LIVSMILJÖER OCH BYGGA EN FRAMTID DÄR MÄNNISKOR LEVER I HARMONI MED NATUREN

WWF

Arbetar för att bevara naturen
för både människor och djur.

together possible™

wwf.se